

RADIA I TELEWIZYJNE PROGRAMY DLA SZKÓŁ
/popularność i oceny nauczycieli/

W 1968 roku Ośrodek Badań Opinii Publicznej i Studiów Programowych przeprowadził w szkołach na terenie całego kraju reprezentatywne badania ankietowe, których rezultaty wskazywały na znaczną popularność radiowych, a zwłaszcza telewizyjnych audycji dla szkół. Okazało się, że z programów TV korzystało wówczas - mniej lub bardziej systematycznie - w 35%, a z audycji radiowych - w 66% szkół podstawowych. Nadto, rezultaty badań jednocześnie wskazywały, że o ile programy telewizyjne wykorzystywane są raczej w starszych klasach /V do VII/, to radio znakomicie zaspokaja potrzeby nauczycieli klas młodszych /I do IV/.

Od czasu realizacji badań w szkołach zwiększyła się - jak na to wskazywały - ówczyste, niereprezentatywne sondy - ilość urządzeń odbiorczych, radiowych i telewizyjnych. Znaczna liczba szkół uległa modernizacji w tym sensie, że stworzone lepsze warunki lokalowe, umożliwiające wygodniejsze korzystanie z radiowych i telewizyjnych lekcji /pracownie problemowe, większe świetlice itp/. Można zatem przypuszczać, że zasięg programów szkolnych zwiększył się, że obecnie korzysta się z radio i telewizji w większym stopniu. Np. przeprowadzone w 66 szkołach podstawowych badania województw - poznańskiego, łódzkiego i wrocławskiego - badanie wykazało, że obecnie w jednej szkole średnio znajduje się 5,6 odbiorników radiowych /poprzednio wskaźnik ten wynosił - 3,9/ i 3,0 odbiorniki

telewizyjne /poprzednio - również - 0,9%.

Aby dać obraz sytuacji aktualnej, niżej przedstawiamy skrócone rezultaty przeprowadzonego badania uzupełnione opiniami skorelowanymi z różnymi cechami społeczno-demograficznymi nauczycieli wykorzystujących w procesie nauczania radio lub telewizję. Te ostatnie dane pochodzą ze wspomnianego wyżej ogólnopolskiego badania ankietowego i jak się wydaje, mimo upływu czasu, nie straciły one ze swych walorów poznawczych.

x

x

x

Badaniem objęto 66 szkół podstawowych w średnich i mniejszych miastach oraz wsiach województw poznańskiego, wrocławskiego i łódzkiego. 1/ wnioski wynikające z omawiania tutaj pracy należy potraktować jedynie jako rozpoznanie pewnych tendencji w korzystaniu z radiowych i telewizyjnych programów szkolnych ze względu na niereprezentatywny, wstępny charakter badania,

Cele badania były następujące:

- zbadanie stopnia wykorzystania audycji radiowych i telewizyjnych w szkołach podstawowych na wsiach oraz w mniejszych i średnich miastach, 2/
- ustalenie najczęściej i najrzadziej odbieranych audycji radiowych i TV dla klas I - VIII;

1/ prace np. L. Gawareckiego - wykorzystanie audycji radiowych i telewizyjnych w szkołach podstawowych w roku szkolnym 1972/73 /maszynopis/

2/ szkoły miast wielkich, powyżej 100 tys. mieszkańców, nie uczestniczyły w badaniu. Jak wynika zresztą z innych sondaży szkoły takie mniej korzystają z pomocy radia i telewizji w nauczaniu.

- zbadać przyczyn uniemożliwiających systematyczne korzystanie z radia i TV w szkołach podstawowych.

Pośród 66 badanych szkół większość /dla trzecie/ było placówkami średniej wielkości i to zarówno pod względem liczby ilości oddziałów jak i pracujących tam nauczycieli.

Łącznie w szkołach tych było:

- 370 radiodbiorników tj. średnio 5,6 w jednej szkole

- 198 telewizorów tj. średnio 3 w jednej szkole

Nie było wśród tych szkół ani jednej takiej, która nie posiadałaby w ogóle aparatu radiowego i telewizyjnego /łącznie/.

Zważywszy, że do badania dobrane szkoły w sposób celowy a nie losowo, zaopatrzenie w sprzęt radiowy i telewizyjny mogło być nietypowe - lepsze niż przeciętne.

Wszystkie badane szkoły miały zaprenumerowane aktualne materiały pomocnicze do lekcji radiowych i telewizyjnych wydawane przez redakcje szkolne radia i telewizji i zawierające informacje o datach emisji i tytułach poszczególnych audycji a także propozycje metodycznego wykorzystania treści tych audycji na lekcjach.

Odbiór audycji radiowych i telewizyjnych w badanych szkołach podstawowych

W badanym roku szkolnym 1972-73 radio nadało 317 audycji, w tym - 125 podwójnych skierowanych jednocześnie do dwóch klas. Łącznie, więc w jednej szkole można było skorzystać z audycji na 442 lekcjach.

W 66 badanych szkołach możliwe było wykorzystanie przy pomocy radia w sumie 29 172 godzin lekcyjnych. wysłuchano 5 073 audycji tj. 17,4%.

Telewizja nadała w tym okresie 230 programów w tym 27 podwójnych /dla dwóch klas/. Łącznie więc w jednej szkole można było skorzystać z programów na 257 lekcjach a w 66 placówkach na 16.962 lekcjach. Jak wynika z badań w szkołach tych skorzystano łącznie z 4.918 programów tj. 28.9%.

Okazało się, że szkolne programy telewizyjne są bardziej popularne aniżeli audycje radiowe - w badanych szkołach obejrzano prawie co trzecią lekcję telewizyjną, wysłuchano natomiast ^{niemal} do połowy lekcję radiową.

Jeśli chodzi o wykorzystanie obu rodzajów ^{audycji} (w zależności od typu miejscowości to lekcje telewizyjne są częściej oglądane w ośrodkach wiejskich aniżeli w miastach - na wsiach jest mniejszy dostęp do innych źródeł wiedzy i być może telewizja stanowi tam stosunkowo większą atrakcję. wykorzystanie szkolnych audycji radiowych i telewizyjnych

Tym miejscowości	liczba audycji radiowych	%	liczba programów telewiz.	%
wieś 21 szkół	1473	15.3	1841	34.1
miasto 45 szkół	3605	18.0	3077	26.6

A oto jak wygląda wykorzystanie audycji radiowych i telewizyjnych w poszczególnych klasach szkoły podstawowej:

Klasy	% wykorzystanych audycji radiowych	% wykorzystanych audycji tv
I	27	-
II	22	18
III	20	18

IV	12	15
V	10	31
VI	10	32
VII	12	30
VIII	10	29

Jak widać w młodszym klasach szkoły podstawowej bardziej popularne są lekcje radiowe zaś w starszych - lekcje telewizyjne.

Odbior poszczególnych audycji szkolnych

Popularność audycji radiowych wg podziału na przedmioty prezentuje poniższe zestawienie:

<u>Rodzaj audycji</u>	<u>% wykorzystania ogółu podanych audycji</u>
1. wych. muzyczne	19
2. j. polski	18
3. matematyka	15
4. wych. obywatelskie	13
5. biologia	12
6. historia	8
7. chemia	8
8. geografia	8

Jak widać najbardziej popularne audycje szkolne w radio to wychowanie muzyczne i język polski.

W rozbielu jednak na klasy młodsze i starsze stopień wykorzystania audycji radiowych z poszczególnych przedmiotów jest różny.

W klasach młodszym /od I do IV/ największym powodzeniem cieszą się audycje z wychowania muzycznego

/wykorzystane są w 25% - zaś w klasach starszych są one najrzadziej słuchane /tylko w 6%.

Na drugim miejscu pod względem wykorzystania /w 18% znajdują się lekcje z języka polskiego w klasach od I do IV, na trzecim - audycje z matematyki /wykorzystane w 15%.

Zbyt małe zainteresowanie audycjami matematyki dla klas I i II wynika zapewne stąd, że są to audycje zupełnie nowe; w "szkolnym radiu" zaczęto je nadawać od września 1972 roku.

w klasach starszych /od V do VIII/ pierwsze miejsce pod względem popularności zajmują audycje z języka polskiego /wykorzystane w 17% drugie miejsce - audycje z wychowania obywatelskiego i biologii /po ok. 12%. Dalej zaś - audycje z historii, chemii i geografii /ich wykorzystanie nie przekracza 10%.

Poniższy wykaz przedstawia popularność programów telewizyjnych wg podziału na przedmioty:

Lp.	Rodzaj programu	% wykorzystania ogółu nadawanych programów
1.	j. polski	28 50
2.	wych.obywatelskie	40
3.	nauka o człowieku	33
4.	fizyka	32
5.	geografia	28
6.	zoologia	27
7.	historia	26
8.	chemia	25
9.	programy dla kl.II-III	18

10.	programy dla kl. IV	18
11.	wych. techniczne	14
12.	wych. plastyczne	12

Największą popularnością spośród programów telewizyjnych dla szkół cieszą się lekcje języka polskiego i wychowania obywatelskiego.

W przypadku języka polskiego można to uzasadnić większą niż w innych przedmiotach ilością godzin w planie nauczania, co pozwala nauczycielowi na swobodny dobór środków dydaktycznych.

Dużo zainteresowanie programami z wychowania obywatelskiego można chyba tłumaczyć potrzebą nieustannej aktualizacji tematyki tego przedmiotu traktującego o rzeczywistości politycznej, społecznej i gospodarczej, co telewizja bardzo ułatwia. Dodatkowym bieżącym do oglądania tych lekcji jest brak podręcznika dla kl. VII a podręcznik dla kl. VIII jest już w dużym stopniu zdezaktualizowany.

Najmniej popularne były telewizyjne lekcje z wychowania technicznego i plastycznego.

Wychowanie techniczne jest przedmiotem wymagającym dużej aktywności uczniów, wzmożonej działalności manualnej a telewizja widocznie takiego zaangażowania nie wywołuje i to jest zapewne powodem rzadkiego włączania telewizorów na lekcjach tego przedmiotu.

Na wychowanie plastyczne przeznaczona jest tylko jedna godzina szkolna tygodniowo, nie więc dziwnego, że nauczyciel nie ma tu możliwości częstego oglądania telewizji, musi przecież korzystać także z innych środków dydaktycznych.

Również i na lokacjach wychowania plastycznego najłatwiejsza jest działalność manualna uczniów. Poza tym brak możliwości oglądania w telewizji obrazów kolorowych /a tak jest prawie we wszystkich szkołach/ obniża walory programów z tego przedmiotu.

Trudności w systematycznym korzystaniu ze szkolnych
audycji radiowych i telewizyjnych

Szkolne audycje radiowe odbierane były bez żadnych przeszkód w 7 szkołach /ok. 11%/. W pozostałych 59 placówkach /59% wymieniono następujące przyczyny utrudniające regularne słuchanie tych audycji:

W 59 szkołach = 100%

Przyczyny trudności w korzystaniu
ze szkolnych audycji radiowych

z odpowiedzi

1. nauka 2 - 3 zmianowa	61
2. brak korelacji czasu emisji z planem lekcji /przy jednoczesnym braku magnetofonu/	52
3. zły stan techniczny aparatów	40
4. tematyka audycji nie dostosowana do aktualnej tematyki lekcji	24
5. za mało aparatów	8
6. brak odpowiedniego pomieszczenia lekcji z radion	3

Uwaga: odsetki nie sumują się do 100% ponieważ można było
wymienić kilka przyczyn.

Trudności organizacyjne w pracy szkół /dostosowanie
godzin lekcyjnych do czasu odpowiednich emisji/ były więc
najczęstszą przeszkodą w regularnym słuchaniu radio na
lokach. Radio nadaje wprawdzie powtórzenia ale tylko

w niektórych audycji dla klas najmłodszych. Wielu nauczycieli
zaleca też zły odbiór spowodowany ^(nie) najłepszym stanem
technicznym aparatów radiowych.

Kierownicy szkół stwierdzili, że istnieje rozbieżność
między tematyką przerabianą aktualnie na lekcji a tematami
lekcji radiowych. To również powoduje spadek zainteresowa-
nia tymi audycjami.

Szkolne programy telewizyjne oglądane były bez żadnych
przeszkód w 5 szkołach /ok. 7%/. w pozostałych 61 szkołach
/ok. 93%/. wymieniono następujące przyczyny nieregularnego
odbioru tych programów:

<u>Przyczyny trudności w korzystaniu</u>	<u>/N= 61 szkoła=100%.</u>
<u>z szkolnych lekcji telewizyjnych</u>	<u>z odpowiedzi</u>
1. brak korelacji godzin emisji z planem lekcji	75
2. brak odpowiedniego pomieszczenia do oglądania tv	20
3. za mało telewizorów	17
4. nauka 2-3 zmiennowa	9
5. czas emisji nie dostosowany do rozkładu dzwonek	9
6. zły stan techniczny aparatów	7
7. oglądanie tv uniemożliwia stosowanie przerw międzylekcyjnych	3
8. brak korelacji między tematami lekcji a tematami audycji	3

Uwaga: odsetki nie sumują się do 100% ponieważ można
było wymienić kilka przyczyn.

Trudności w korelacji czasu emisji z planem nauczania się największą przeszkodą utrudniającą systematyczny odbiór telewizyjnych programów szkolnych. Ułożenie planu dostosowanego do godzin nadawania programów tv w dużych szkołach napotyka na ogromne trudności a czasem jest wręcz niemożliwe. Nie ma też możliwości nagrywania i późniejszego odtwarzania tych programów.

Brak pomieszczeń specjalnie przeznaczonych na oglądanie telewizji /świetlice, pracownie/ powoduje, że telewizory znajdują się w klasach. Nauczyciel, który chce obejrzeć z uczniami jakiś program musi więc często zamieniać nie tylko łokcie ale i sale, co powoduje bałagan i zamieszanie.

Równie często niemal jest brak pomieszczeń, wymieniane również brak odpowiedniej liczby telewizorów, których jest ciągle za mało w stosunku do potrzeb.

wnioski:

w wyniku badania stwierdzono większą popularność szkolnych audycji telewizyjnych niż radiowych /różnica w wykorzystaniu rzędu 11%/ zarówno w szkołach wiejskich jak i miejskich przy czym w szkołach wiejskich preferencja na rzecz telewizji jest jeszcze większą.

Nie mamy jednak danych na temat wykorzystania radiowych i telewizyjnych lekcji szkolnych w dużych miastach ponieważ one były one uwzględnione w badaniu.

w klasach młodszych ze szkolnych audycji radiowych korzysta się nieco częściej niż z programów telewizyjnych. Natomiast w klasach starszych IV - VIII obserwuje się znacznie większe zainteresowanie programami tv a percepcja

radia jest na tym poziomie niewielka.

Największą trudnością w systematycznym korzystaniu z programów szkolnych radiowych i telewizyjnych są przeszkody organizacyjne, wynikające z niedostosowania planów lekcji do godzin emisji. Jest to dużym utrudnieniem w odbiorze telewizji i dopóki nie ma możliwości nagrywania programów tv i odtwarzania ich w dowolnym czasie, należy apelować do dyrektorów szkół, aby dążyli do korelowania planów lekcji z parami emisji programów szkolnych.

Należałoby też zaopatrywać szkoły w większą niż dotąd stopniowo w magnetofony, co umożliwi nagrywanie audycji radiowych.

Opinie o jakości i poziomie radiowych i telewizyjnych lekcji szkolnych nie były przedmiotem badania, natomiast opinie takie uzyskaliśmy w ogólnopolskim badaniu i przedstawiamy je niżej:

- najwyższe noty przyznają telewizji nauczyciele coraz częściej, w miarę gdy dłużej jest ich staż pracy pedagogicznej. Nie jest to jednak zależność prostoliniowa: liczba nauczycieli wysoko oceniających szkolny program telewizji jest największa w grupie osób z 11-15 letnim stażem pracy, a następnie maleje by wśród najstarszych nauczycieli osiągnąć poziom wyjściowy. Jak można przypuszczać zjawisko to pozostaje w związku z rutyną zawodową i przyzwyczajeniem do bardzo tradycyjnych form nauczania.

Wśród wszystkich nadawanych dla szkół programów telewizyjnych najwyższej oceniono lekcje fizyki, najniższej - wychowania obywatelskiego (choć wykorzystanie ich w szkołach

było bardzo znaczne/.

W radu - najbardziej podobali się nauczycielom
audycje z historii, wyćwianie muzycznego i geografii,
najmniej zaś - z chemii i fizyki.

Opracowali:

B. Błażkowska

W. Piekarski